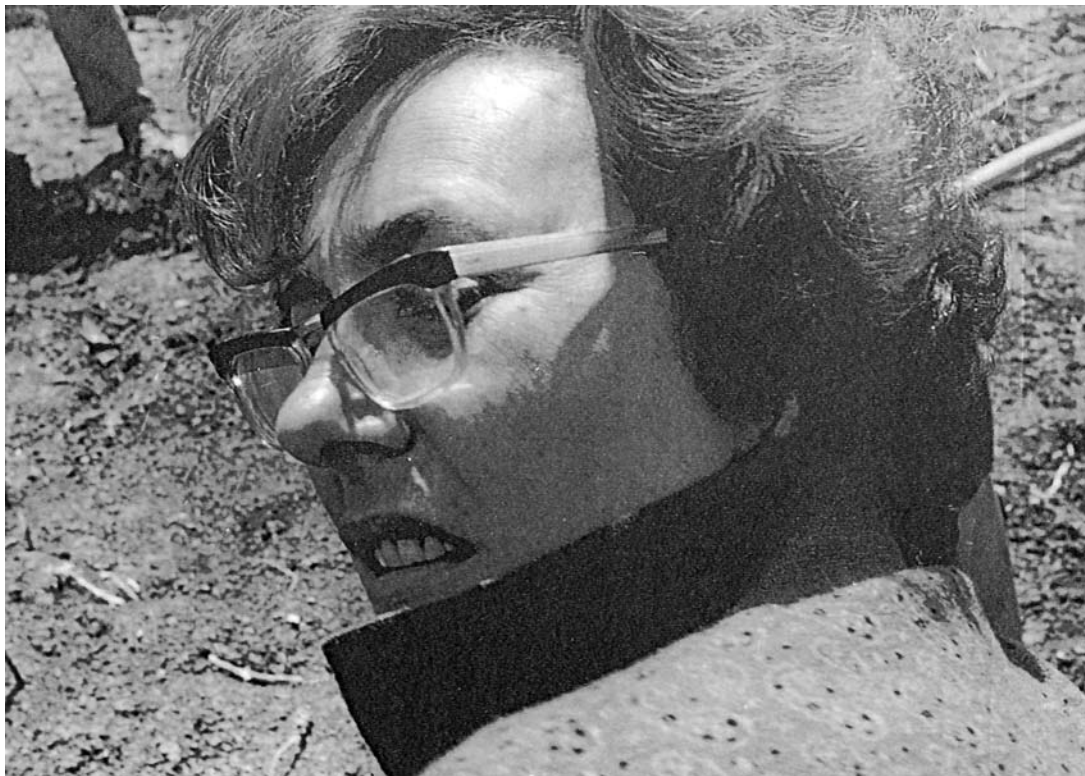

JOZEFINA DAUTBEGOVIĆ □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

sl.1. Ružica Drechsler-Bržić, snimljeno na terenu, arheološka iskopavanja u Prozoru, u Lici 1971.

JOZEFINA DAUTBEGOVIĆ: Dobar dan, nalazimo se u domu gđe Ružice Drechsler i s njom ćemo danas, 12. travnja, razgovarati o njezinu životu i radu. Gđo Drechsler, što biste prvo rekli o sebi kad biste se predstavljali?

RUŽICA DRECHSLER - BIŽIĆ: Najprije bih rekla da sam se rodila u Bosanskoj Dubici, blizu Siska. Tu sam provela prvih šest godina života, a onda sam sa svojim roditeljima odselila u Kragujevac. Ondje sam išla u gimnaziju i maturirala za vrijeme okupacije. Odmah na početku želim vam spomenuti jednu zanimljivu stvar. Rodila sam se u dijelu Bosanske Dubice koji se zvao Crkvina, a kad sam došla u Arheološki muzej u Zagreb i našla arheološke predmete s lokaliteta Crkvina, rekla sam: *Evo vidiš, to ti je bila sudbina!* (Smijeh.)

Nakon što je 1941. godine počeo rat, došli smo u Beograd, preselili smo onamo nakon tragičnog strijeljanja u Kragujevcu. Tada jednostavno više nije bilo mogućnosti za studij jer su fakulteti bili zatvoreni. Zahvaljujući sretnoj okolnosti da što sam se povezala s profesorom Miodragom Grbićem, kustosom Muzeja kneza Pavla u Beogradu, ipak sam dobila posao. On me zaposlio kao asistenticu volonterku, a onda je organizirao muzejski tečaj i okupio sve nas mlade ljude, tako da smo bili sigurni da nas Nijemci neće deportirati. Naime, u to su doba bile česte deportacije i prisilni odlasci na rad, no mi smo imali potvrdu da smo zaposleni u muzeju. U muzeju smo polazili tečaj – to sam spomenula kad sam vam govorila o knjizi dr. Garašanina. Taj je tečaj bio ozbiljan, predavali su nam sveučilišni profesori koji nisu imali posla jer nisu radili na fakultetu. Učili smo i na kraju smo ozbiljno polagali ispite. Naravno, nakon rata sam odmah upisala četvrtu grupu, arheologiju, a studirala sam kod pokojnog prof. Miloja Vasića. Završila sam 1950. Dobila sam stipendiju BiH – oni su u to doba tražili arheologe jer ih nisu imali. Tada sam otišla u Sarajevo. No ondje sam ostala samo godinu dana jer sam se udala, a suprug mi je u međuvremenu bio premješten u Zagreb. On je ovdje i studirao. Bio je Hrvat, ali je radio u Glavnoj direkciji za cement u Sarajevu. Kad je cementna industrija premještena u Hrvatsku, i on je premješten u Hrvatsku. Došla sam u Zagreb krajem 1951. godine i otad sam neprekidno radila u Arheološkom muzeju, sve do mirovine.

J. D.: Što je odredilo izbor vašeg zanimanja?

R. D.: Izbor zanimanja odredio mi je spomenuti muzejski tečaj. Susrela sam prof. Grbića i on me upitao: *Mala, zani-*

ma li tebe stara historija? A ja sam odgovorila: Zanima me. Zgodno je. Tako sam ušla u muzej i počela raditi s povijesnim materijalom, a on je vidio da ja to "kapiram", da mi to dobro ide. I rekao: Pa, fino. Bit ćeš arheologinja. A ja: Ne znam. Vidjet ću. Međutim, kad je završio rat, odmah sam, automatski, upisala studij arheologije.

J. D.: Kakvu je ulogu imao dr. Benac?

R. D.: Kad sam bila studentica, dr. Benac je bio šef Praistorijske zbirke Zemaljskog muzeja u Sarajevu. Došao je u Beograd i tražio od dr. Garašanina da mu preporuči nekog studenta koji će ići u Sarajevo i kojega će on, odnosno BiH, stipendirati. Dr. Garašaniin odmah je preporučio mene, pa sam dobila veliku stipendiju i mogla sam bezbrižno studirati. Završila sam studij za četiri i pol godine.

J. D.: Koje ste poslove radili?

R. D.: Radila sam uglavnom poslove kustosa: uređivala zbirke, inventirala, radila na terenu. Na teren sam išla još kao studentica s dr. Garašaniinom, a poslije i s dr. Bencem u Sarajevu.

J. D.: Koju ste zbirku vodili?

R. D.: Vodila sam Prapovijesnu zbirku Arheološkog muzeja u Zagrebu.

J. D.: Što smatrate svojim životnim djelom?

R. D.: To je svakako suradnja u pisanju pet knjiga *Praistorije jugoslavenskih zemalja*. Bilo nas je devet autora iz cijele tadašnje Jugoslavije.

J. D.: Recite nešto o počecima svojeg rada. Koje su bile prepreke, kakvi su bili problemi?

R. D.: Kad sam došla u Zagreb, lijepo su me primili i rekli mi: *Tu su i ostave, i Japodi, i prapovijest, i neolitik – odaberi što ćeš raditi*. Vidjela sam jednu golemu hrpu prekrasnoga, uglavnom brončanog materijala i upitala: *Jesu li to Japodi?* Odgovorili su: *Da*. Na to sam izjavila: *To ću raditi*. I počela sam sređivati taj materijal. Sve je bilo samo prikvačeno na kartonima. Vadila sam predmete, stavljala ih u kutije, spremala u depo, signirala i inventirala. Naravno, već sam 1952. s dr. Vinskim i njegovom suprugom Ksenijom išla na teren u Vukovar i na Lijevu Baru. Ondje smo kopali prapovijesne grobove, a Zdenko je kopao srednjovjekovne. Bila je to nekropola: gore srednji vijek, a dolje prapovijest. Naravno, nisam sudjelovala u publiciranju. Bio je to njihov posao u kojemu sam im pomagala samo kao gošća, nakon čega bih se vraćala u Zagreb. Oko 1954. počela sam odlaziti u Liku, na rekognosciranje terena. Najprije sam trebala obići najveće lokalitete koji nisu bili dokraja istraženi – Kopolje, Prozor, Vrebac i Smiljan. Započela sam iskopavanje u Kopolju, gdje sam imala sreću da na terenu vidim brežuljak na kojemu je, na mjestu gdje je kopao pokojni prof. Brunšmid, bila uleknuta zemlja. To mi je bio dobar znak da je tu kopano, pa sam ja počela ondje gdje je još bilo zemlje i odmah sam pronašla prve grobove. Tu sam našla velik broj grobova i zapravo završila ono što je prof. Brunšmid započeo. Nakon toga sam išla na mnoge druge lokalitete.

J. D.: Što je najdragocjenije što ste našli?

R. D.: Bile su to perle od jantara u obliku arhajskih ženskih glava, poznate perle iz groba broj 47 koje imaju europsku vrijednost jer su tada bile prvi znak naše suradnje s Etruscima i s Grcima na ličkom području i, uopće, na području tadašnje Jugoslavije.

J. D.: Gdje ste ih pronašli?

R. D.: U Kopolju, u grobu broj 47. To je objavljeno u *Vjesniku Arheološkog muzeja u Zagrebu*. Objavila sam sve što sam radila.

J. D.: Koliko otprilike imate objavljenih radova?

R. D.: Oko 40.

J. D.: Tko je od profesora najviše utjecao na vas?

R. D.: Prof. Garašaniin i prof. Benac. A od profesora na fakultetu nije bilo baš mnogo utjecaja. Bila sam mlada, studirala sam i učila. Prof. Vasić bio je osamdesetogodišnjak koji nas je, što bismo rekli, progonio (smijeh). Mogao nas je "srušiti" kad god je htio. Znao je sve, a mi nismo znali ništa. Nije bilo osobitih utjecaja. Došla sam ovamo i zbilja započela donekle pionirski posao. Jer, stari su profesori umrli – Viktor Hoffiller i Josip Brunšmid – pa nisam imala nikoga od starije gospode na koga bih se mogla osloniti.

J. D.: Kako ste surađivali s kolegama?

R. D.: Vrlo lijepo. Od prvog smo dana imali podijeljena područja. Ksenija Vinski bavila se kulturom polja sa žarama, ja sam radila Japode, a prof. Vinski srednji vijek. Lijepo smo surađivali. Svatko je imao svoju grupu i na tome je radio.

sl.2. Kongres arheologa u Ohridu, 7. lipnja 1960., rad sekcije.

S lijeva: Draga Garašanin (Narodni muzej Beograd), Ružica Drachsler, Ksenija i Zdenko Vinski.

sl.3. Kongres arheologa na Hvaru (nije datirano), Mate Lujčić, dr. Alojz Benac, Ružica Drechsler, dr. Šašel, dr. Grga Novak, dr. Batinić.

J. D.: Jeste li sudjelovali u nekim međunarodnim projektima?

R. D.: Onda toga u nas nije bilo. Bilo je vrijeme socijalizma, na to se gledalo kao na nešto loše. Ako bi mi i došao neki strani kolega, odmah bi mi udbaš bio u muzeju: *Tko je to bio, što je tražio, što je htio?* Bilo je takvo vrijeme. Dolazilo je mnogo stranih kolega. Primjerice, vrlo smo lijepo surađivali s prof. Denom iz Njemačke, koji je svake godine dolazio k nama. Nismo se mnogo obazirali na te primjedbe vlasti. Naravno, i mene su pozivali, bila sam gost fakulteta u Münsteru, u Njemačkoj. Tada sam obišla sve veće gradove Njemačke, bila sam ondje dulje od dva mjeseca. Suradivali smo, ali ja, nažalost, nisam imala nikakve projekte. U to doba to nismo mogli.

J. D.: Putovali ste. Jeste li imali znanstvene ekskurzije?

R. D.: Ja sam putovala sama. Obišla sam cijelu Italiju. Radila sam s jednom mladom asistenticom iz Rima i onda sam od njih dobila svojevrsnu stipendiju. Mnogo sam radila u Italiji i Njemačkoj, malo u Švicarskoj i - to je sve.

J. D.: Što vam je bio najveći izazov?

R. D.: Samo teren. Teren je bio prekrasna stvar. Kamo god bih došla, bilo je prekrasno, koliko god Lika bila siromašna, jadna i nikakva, možete misliti kako je tada bilo – ni poštene ceste ni poštenog hotela. Spavali smo na slami u šupama i na sjenicima. No nije se gledalo na to. Ruksak na leđa i – hajde na nekakav lički autobus! A teren je bio prebogat.

J. D.: Što smatrate svojim najvećim uspjehom?

R. D.: Ne bih ništa nazvala najvećim uspjehom. Jednostavno sam radila i, opet vam kažem, zapravo sam revidirala ono što su stariji ostavili, i u tome je moj uspjeh. Iskopala sam prekrasne nalaze u nekropoli Prozor, koju je prije mene otkopavao pokojni Ljubić, ali to nije dovršio; Kompolje; razne lokalitete poput Novoselija pokraj Gospića, s prekrasnom sjekirom iz ranobrončanog doba, jedinom u tadašnjoj Jugoslaviji. Bio je još jedan primjerak u Beloj Crkvi, na granici, i taj moj jedan u Gospiću.

J. D.: Sjećate li se nekih izložaba?

R. D.: Kako ne?! U Arheološkom muzeju postavili smo lijepih izložaba, imali smo i međunarodnih. Najprije ću nabrojiti njih. Prva je bila izložba *Hallstatt*, na koju je dopremljena golema količina halštatskog materijala iz Beča. Bila je otvorena 1970-ih. Zatim su došli *Kelti* - to je zapravo bila općejugoslavenska izložba za koju su Slovenci skupljali materijal od Triglava do Đevđelije i donijeli ga u Zagreb. Održana je u Umjetničkom paviljonu. Slijedila je izložba talijanske bronce, najprije u Prištini, pa onda u Zagrebu. Bila je to golema izložba *Bronza Padovana*, postavljena 1980. godine. Kad je riječ o našim izložabama, treba spomenuti *Zlato i srebro Arheološkog muzeja u Zagrebu*, a bilo je i nekoliko manjih izložaba te, naravno, stalni postav. Novi postav Arheološkog muzeja radili smo 1960-ih godina. Ksenija Vinski i ja napravile smo postav Prapovijesnog odjela, i trajao je sve do Domovinskog rata. Tek je sada napravljen novi postav jer je materijal, naravno, bio u podrumima, sve je bilo sklonjeno. Sad će biti vrlo lijepo. Jučer sam bila u Muzeju i vidjela da je prekrasno. Znaite, oni danas imaju drukčiju tehniku i veće mogućnosti.

J. D.: Kakav je bio vaš način rada?

R. D.: Ljeti sam uvijek bila na terenu. Mnogo nam je pomagao tadašnji Fond za znanstveni rad. Dobivali smo novac i ja sam mogla raditi na terenu. U muzeju je obrađivan materijal donesen s terena, ali i stari materijal. Primjerice, u mojem su depou bile stotine kutija. Imale su oznake različitih lokaliteta i u svakoj je od njih bio kronološki složen materijal. To je bio velik posao. Uglavnom sam to radila. I, naravno, pisala.

J. D.: Što je tada bilo najveći problem? Novac ili nešto drugo?

R. D.: Novac je uvijek problem.

J. D.: Što je, prema vašemu mišljenju, najvažnije u muzejskom poslu?

R. D.: Najvažniji posao muzeja jest očuvanje zbirke: spremanje materijala kako bi se sačuvao od svih vrsta oštećenja, inventiranje, popisivanje i pohrana u odgovarajuće depoe. Naravno, važne su i izložbe, veze s drugim kolegama i drugim muzejima, ali je najvažnije čuvanje muzejskog materijala.

J. D.: Što muzealac mora imati u sebi da bi bio dobar muzealac?

R. D.: Ponajprije mora voljeti materijal, odnosno voljeti muzej. Ja bih, recimo, došla kući, ručala, bacila žlicu i otišla natrag u muzej. Najvažnije je da čovjek voli posao koji radi.

J. D.: Što biste preporučili današnjim mladim muzealcima?

R. D.: Isto ono što je vrijedilo i za nas starije: da se brinu o muzeju, ponajprije o materijalu; da nikad svoje nalaze ne "strpaju u kutije i - gotovo" nego da ih obrade. Nalazi se moraju restaurirati, rekonstruirati i znanstveno obraditi. Kad sam došla u muzej, u njemu je bila hrpa nepubliciranog materijala, a to je mrtav materijal.

J. D.: Muzealac mora biti znatiželjan.

R. D.: Mora biti znatiželjan i kad traži nalaze, mora imati tu pomalo avanturističku žicu. Mora sačuvati pronađeni materijal - to mu je posao.

J. D.: Jeste li imali kakvih promašaja, pogrešaka pri atribuciji?

R. D.: Naravno, bilo je i toga. Ali ne baš mnogo. Znete li zašto? Imala sam tu sreću da su moji prethodnici mnogo toga iskopali, jedan dio i obradili, a tu je bila i literatura. Treba čitati, gledati i učiti. Učila sam cijeli život, i sada učim. Ali naši mladi... Pogledaju knjigu, prelistaju je i odlože. Treba stalno raditi s knjigama, s literaturom, a sada je, hvala Bogu, ima koliko hoćete.

J. D.: Je li u vaše vrijeme bilo problema s nabavom literature?

R. D.: Bilo je problema, ali smo se snalazili. Muzej je imao veliku biblioteku. Mogu vam reći da sam se vrlo ugodno iznenadila kad sam u Beču razgovarala s direktorom Naturhistorisches Museuma prof. Angelijem, koji me upitao: *Znete li pod kojim je rednim brojem vaš Vjesnik Arheološkog muzeja u našoj biblioteci?* I odgovorio mi je: *Pod brojem 4!* Ostala sam zapanjena, Dakle, naš je *Vjesnik* četvrta publikacija koju je imala golema biblioteka Naturhistorisches Museuma. Mi smo stalno i mnogo surađivali sa stranim muzejima, posebno s onima u Njemačkoj, Austriji i Italiji.

J. D.: Razmjenjivali ste materijal i iskustva.

R. D.: Razmjena je bila stalna. *Arheološki vjesnik* izlazio je u 1 000 primjeraka, a nijedan nije prodan. Samo se razmjenjivao.

J. D.: Jeste li objavljivali u drugim časopisima?

R. D.: Jesam, u *Germaniji*. Tada je pokojni prof. Milojčić bio u Bonnu, pa sam mogla objavljivati u tom časopisu. Naravno, najviše sam objavljivala u *Vjesniku Arheološkog muzeja u Zagrebu*, ali i u sklopu različitih stručnih rasprava, u knjigama i radovima JAZU.

J. D.: Posjećujete li i sada svoj muzej?

R. D.: Da, baš sam jučer bila ondje. Surađujem s kolegama, ali sad više ne pišem.

J. D.: Što ste posljednje radili?

R. D.: Posljednje što sam radila odnosilo se na spomenicu dr. Benca - *Nakit od kauri školjaka na arheološkim nalazištima AMZ-a*.

J. D.: Zovu li vas sadašnji muzealci, dolaze li k vama?

R. D.: Da, dolaze k meni i traže savjete. Dolazi i Darko Pleša, koji je nedavno završio studij.

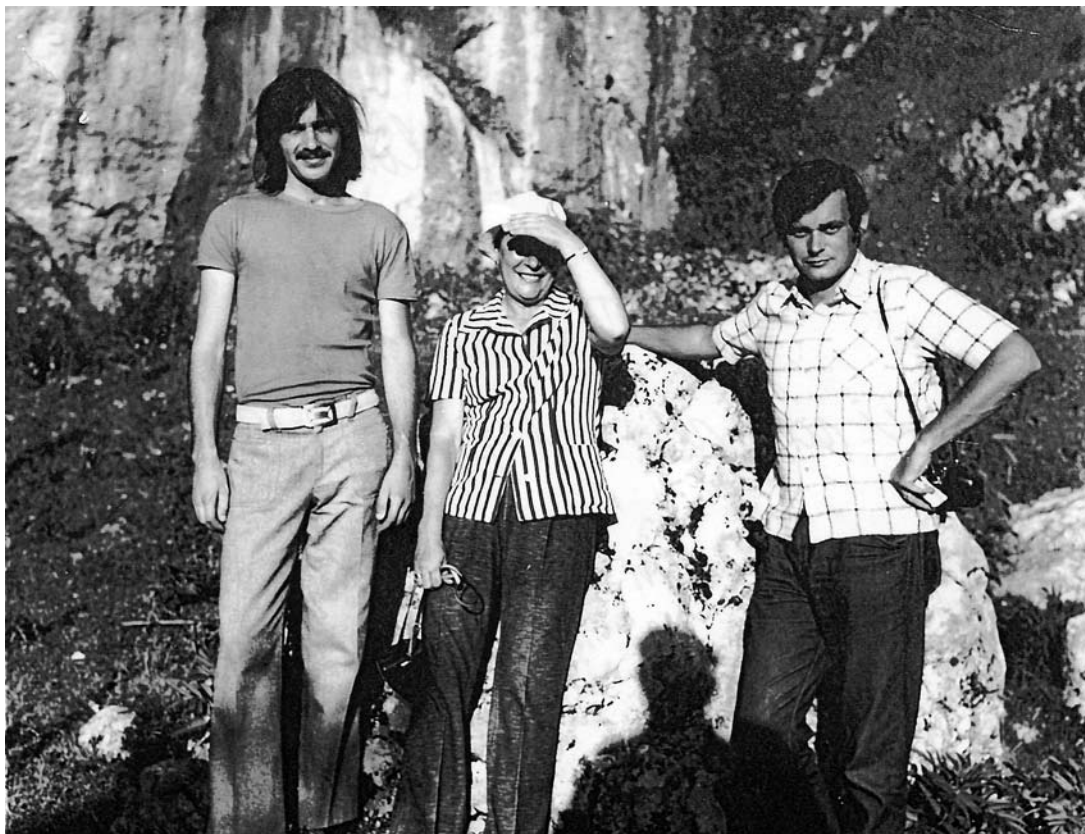
J. D.: Što biste zanimljivo mogli ispričati iz vašeg života? Jeste li požalili to što ste odabrali arheologiju?

R. D.: Ni najmanje. Da se deset puta rodim, deset bih puta bila samo arheologinja. Zanimljivosti i anegdota bilo je koliko hoćete. Svaki arheolog stalno dolazi u dodir s ljudima. Oni ne znaju što radite, pa se morate predstaviti: reći tko ste, što ste i što tražite.

Ljudi obično kažu: *E, ima i kod mene na njivi tih komadića.*

A ja odgovaram: *Ja baš to tražim.*

A što će ti to? *Imam ja i cijelih lonaca!*

sl.4. Ružica Drechsler, u Ličkom Lešću.
S lijeva: Dane Drechsler (sin), Ružica i Ivan
Šarić iz Zavoda za zaštitu spomenika.

Imam i ja cijelih lonaca, ali tražim baš te komadiće.

Takvi su ti razgovori.

Zaboravila sam vam reći nešto važno. Napravila sam stalne postave u Zavičajnome muzeju Gospić i Zavičajnome muzeju Otočac.

J. D.: Recite mi nešto više o tome.

R. D.: To smo zajedno radili prof. Jurčić i ja. On je bio divan čovjek. Bio je katolički svećenik, onda se raspodio i počeo se baviti kulturom. Došao je k meni u muzej i rekao: *Gospođo, vi toliko materijala odvučete s terena, a nama ne ostavite ništa!* Odgovorila sam: *Napravite muzej pa ćemo vam dati materijal. Dogovorit ćemo se.*

On se angažirao, pobrinuo se za prostor, a mi smo dali dio originala i dio kopija. Ondje smo napravili prekrasan muzejčić. Onda su to vidjeli ljudi iz Otočca, pa su i oni htjeli svoj postav. U to su doba u Otočcu imali vrlo dobro vodstvo, odnosno partijski komitet, u kojemu su bili mladi ljudi. Oni su to apsolutno prihvatili i napravili smo vrlo lijepu muzejsku zbirku.

J. D.: Vi ste im radili stalni postav?

R. D.: Da. On je još uvijek izložen. U Gospiću je sad mlada arheologinja Tatjana Kolak. Vrlo lijepo radi. Ali ona je "sjela" na ono što smo mi napravili.

J. D.: Koja ste priznanja dobili za svoj rad?

R. D.: Dobila sam medalju *Fra Jure Maruna* i medalju u povodu 100. godišnjice muzeja. Dobivala sam i diplome i priznanja. Ne znam sve to napamet, morala bih ih pronaći i točno pogledati.

J. D.: Što je unosilo radost u vaš posao?

R. D.: Novi, bogati nalazi. Kad god bih otišla u Liku, donijela bih sanduk nalaza. To je velika stvar: siromašna Lika sa sandukom nalaza. Uvijek je među njima bilo nešto novo.

J. D.: Čitate li i sad literaturu koju dobivate?

R. D.: Apsolutno, sve pratim. Dobivam kataloge. Eto, sad mi je na "nahtkaslu" katalog Vučedola i Vukovara. Stalno čitam.

